

Knelpunten op de arbeidsmarkt in hogere opleidingscategorieën

Verlichtende arbeidsreserves

Voor schoolverlaters en afgestudeerden van het beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs zijn de perspectieven voor het krijgen van werk de komende vijf jaren onverminderd positief. Daar staat tegenover dat werkgevers moeite zullen blijven houden om goed opgeleid personeel te vinden.

In de afgelopen jaren van arbeidsmarktkrapte is de werkloosheid sterk gedaald en is er een grote interesse ontstaan voor mensen die niet tot de beroepsbevolking behoren omdat ze niet werken en niet op zoek zijn naar werk. Ook deze laatste groep van potentiële herintreders die niet participeren op de arbeidsmarkt is de laatste jaren aanzienlijk afgenomen. Hoeveel mensen uit de beschikbare arbeidsreserve kunnen nog worden ingezet om de knelpunten op de arbeidsmarkt te verlichten?

Baanopeningen

Knelpunten op de arbeidsmarkt worden berekend op grond van de uitbreidingsvraag, de vervangingsvraag en de instroom van schoolverlaters op de arbeidsmarkt. De uitbreidingsvraag geeft de ontwikkeling weer van de werkgelegenheid in een bepaalde beroepsgroep of voor een bepaald opleidingstype. Naast uitbreidingsvraag is er op de arbeidsmarkt sprake van vervangingsvraag door, al dan niet vervroegde, pensionering, arbeidsongeschiktheid, tijdelijke terugtreding van de arbeidsmarkt, beroepsmobiliteit, en dergelijke. Er wordt overigens alleen van vervangingsvraag gesproken voor zover het vertrek van een werknemer ook daadwerkelijk leidt tot vraag naar een nieuwkomer. Bij een toename van de werkgelegenheid vormen de uit-

breidingsvraag en de vervangingsvraag tezamen het aantal baanopeningen voor nieuwkomers op de arbeidsmarkt.

Tweedeling

Tegenover deze totale vraag naar nieuwkomers staat het verwachte aanbod van nieuwkomers, dat bestaat uit de toekomstige arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters, de verwachte instroom van mensen met een vervolgopleiding en het aanbod van kortdurig werklozen aan het begin van deze periode. Zo kunnen alle afgestudeerden met een universitaire economische opleiding erop rekenen dat er in 2006 voor hun opleidingsrichting grote knelpunten op de arbeidsmarkt zullen zijn, terwijl dit voor niemand van de ongeschoolden (alleen basisonderwijs) geldt.

De tweedeling op de arbeidsmarkt komt duidelijk naar voren: er zijn vrijwel alleen grote tot zeer grote knelpunten in de personeelsvoorziening voor mbo'ers, hbo'ers en wo'ers. Deze knelpunten hebben betrekking op 40 procent van alle schoolverlaters en afgestudeerden. Voor maar liefst de helft van de schoolverlaters bestaan geen knelpunten op de arbeidsmarkt. Dit zijn vooral schoolverlaters van het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) en het havo/vwo.

Beschikbare arbeidsreserve

De beschikbare arbeidsreserve bestaat uit werklozen en mensen die weliswaar niet op de arbeidsmarkt actief zijn, maar wel op korte termijn beschikbaar zijn voor werk. Deze laatste zijn niet of nauwelijks actief op zoek naar werk. Omdat deze groep wel aangeeft op korte termijn beschikbaar te zijn voor de arbeidsmarkt is herintrede in het arbeidsproces een reële mogelijkheid. De beschikbare arbeidsreserve is afgenomen van 25 procent in 1994 – het jaar met de hoogste werkloosheid – naar 17 procent in 1999 als percentage van de beroepsbevolking. Slechts een derde deel van de werklozen en iets meer dan een vijfde deel van de beschikbare niet-werkenden heeft een opleidingsachtergrond waar werkgevers grote behoefte aan hebben. Het gaat hier in totaal om ongeveer 125 duizend personen. Het grootste deel van de werklozen en beschikbare niet-werkenden dient eerst omgeschoold of bijgeschoold te worden om ingezet te kunnen worden op de segmenten van de arbeidsmarkt waar de knelpunten het grootst zijn. Hun aantal bedraagt ruim 300 duizend personen.

Knelpunten

De beschikbare arbeidsreserve blijkt vooral voor de opleidingscategorieën op mbo-niveau de knelpunten op de arbeidsmarkt te kunnen verlichten. De beschikbare arbeidsreserve met een door werkgevers gewilde hogere opleiding is relatief klein als percentage van de respectievelijke vraagoverschotten. Zo blijkt de beschikbare arbeidsreserve met een wetenschappelijke opleiding binnen economie slechts 11 procent van het vraagoverschot te kunnen opvangen, terwijl dat voor mbo economie maar liefst 56 procent van het vraagoverschot is. De beschikbare arbeids-

reserve met een hbo-opleiding in landbouw en techniek, en universitaire opleidingen landbouw, techniek en economie kan over het algemeen slechts een kleine bijdrage leveren aan het verlichten van de knelpunten in de personeelsvoorziening. Daarentegen kan voor mbo-landbouw en techniek en mbo-economie meer dan de helft van het vraagoverschot worden vermindert door de volledige inzet van de beschikbare arbeidsreserve.

Relevante werkervaring

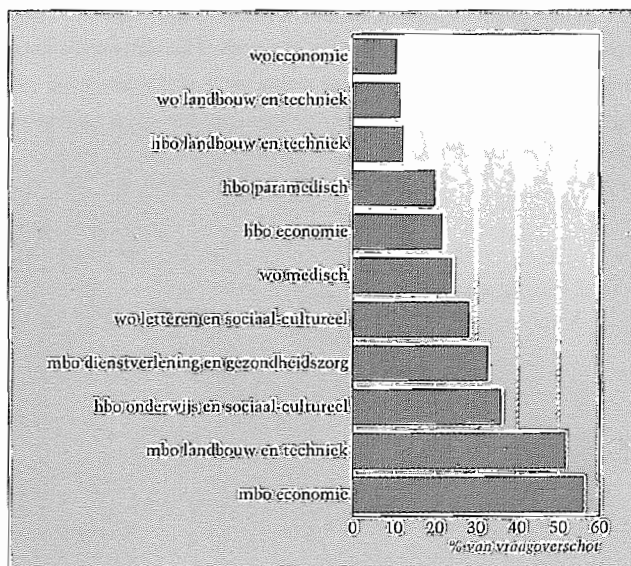
De beschikbare arbeidsreserve zal op de arbeidsmarkt moeten concurreren met schoolverlaters en afgestudeerden. Ook voor de segmenten van de arbeidsmarkt waarvoor personeel schaars is, zal de werkgever een bepaalde voorkeur hebben ten aanzien van schoolverlaters, werklozen of herintreders. Werkgevers zullen hun keuze mede laten hangen van de relevante werkervaring van de werklozen en herintreders en hun opleidingsachtergrond. In bepaalde sectoren, zoals de zorgsector, is de opleiding belangrijker dan de ervaring, terwijl in de IT-sector de relevante werkervaring weer een belangrijkere rol speelt.

Van belang is verder dat de potentiële herintreders niet actief op zoek zijn naar een baan. Voor werkgevers en arbeidsbemiddelingsbureaus is een extra wervingsinspanning noodzakelijk om deze herintreders te kunnen inzetten in het arbeidsproces.

*Frank Cörvers, Bart J. Diephuis, Bart Colsteyn en Philip Marey
(Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
van de Universiteit Maastricht)*

Dit artikel is gebaseerd op het recent verschenen rapport *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2006*. ROA-R-2001/8

Beschikbare arbeidsreserve voor opleidingen met (grote) knelpunten per opleidingscategorie, 2001–2006

Schoolverlaters waarvoor (grote) knelpunten worden verwacht per opleidingscategorie, 2001–2006

